

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKI VA UNI KAMAYTIRISH

Suyunov Nuriddin Ismatullo o'g'li

Bank Moliya akademiyasi magistranti

Izoh: Tezisdan bank risklarining turlari va ularning tasnifi ko'rib chiqiladi. Tezisdan banklarning turli mahsulotlardan olingan daromadlari, jumladan, foizlar hisoblangan daromadlar va operatsion daromadlar bo'yicha ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Bank tizimi, bank risklari, risklar tasnifi, foiz daromadlari, operatsion daromadlar

Banklar tomonidan amalga oshiriladigan operatsiyalar ikki guruhga bo'linadi:

- Faol operatsiyalar
- passiv operatsiyalar

Ushbu operatsiyalarni amalga oshirishda har qanday tijorat tashkiloti kabi banklar ham risklarga ega va ularning oldini olish bankning yillik istiqbollari biznes-rejasida aks ettirilgan. Ko'p miqdordagi yo'qotishlar banklarni zararga ko'rishiga sabab bo'ladi. Yo'qotishlar shunday moliyaviy dastakki, u foydani kamaytiradigan omil hisoblanadi hamda bank faoliyatining tavakkalchilik darajasiga bog'liq bo'ladi.

Riskning hajmi bank operatsiyalarining tavakkalchilik darajasiga, bankning risk strategiyasining sifatiga bog'liq. Bank boshqaruvining yirik foyda olishga intilishi yuqori riskka va zararlarni ko'paytirishga olib kelishi mumkin. Bu ikki maqsad bir-biriga qarama-qarshi bo'lib, bu bank ma'muriyati va uning omonatchilari manfaatlarining to'qnashuvi bo'lib, bank ma'muriyati foydani oshirishga va qo'shimcha foyda olishga intiladi shu sababli tavakkal qilishga tayyor. Omonatchi uchun pul mablag'larining saqlanishi va bank tizimiga va uning barqarorligiga bo'lgan ishonch muhimroqdir. Rentabellik va tavakkalchilik o'rtasidagi optimal nisbatni saqlash bank boshqaruvning eng asosiy va murakkab muammolaridan biridir.

Risk strategiyasini ishlab chiqish orqali tijorat banklarida risklarni minimallashtirishga erishiladi. Banklarning tavakkalchilikni boshqarish tizimi xavf-xatarning yuzaga kelishini oldindan hisoblab chiqadi va bu xavf natijasida yuzaga keladigan salbiy holatlarning oldini olish yoki ularning ta'sirini kamaytirish bo'yicha choratadbirlar va usullar majmuasini ishlab chiqadi. Agar bank riski ob'ekti bank faoliyatida yuzaga keladigan risklar bo'lsa, tavakkalchilikka ta'sir etuvchi guruh sifatida uning sub'ekti bank filiali xodimi yoki rahbari hisoblanadi. Bank risklarini boshqarish strategiyasini ishlab chiqish, bankdan chiqish uchun bank faoliyatini chuqur bilish, amalga oshirilayotgan operatsiyalar, kredit, investitsiya, valyuta siyosati va bankning boshqa faoliyati bo'yicha optimal qarorlar qabul qilish, iqtisodiy faoliyatni amalga oshirish samaradorligini aniqlay olish, mijozlar va ularning moliyaviy ahvoli, tarmoq faoliyatining xususiyatlari va boshqalar ma'lum bo'lishi kerak.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida tavakkalchilik tadbirkorlikning asosiy elementlaridan biri hisoblanadi. Riskning o'ziga xos xususiyatlari bu noaniqlik, kutilmaganlik,

ishonchsizlik va taxmin. Iqtisodiy risk ikki funksiyaga ega: rag'batlantiruvchi va himoya qiluvchi.

Xavning rag'batlantiruvchi funktsiyasi ikki jihatga ega;

- konstruktiv
- buzg'unchi.

quyidagi holatlarda konstruktiv jihat yuzaga keladi ya'ni bunda tavakkalchilik iqtisodiy qarorlarni hal qilishda ayniqsa innovatsion, investitsiya qarorlarini qabul qilishda muhim o'ynaydi.

Riskning himoya funktsiyasi ham ikki jihatga ega: tarixiy-genetik va ijtimoiy-huquqiy. Tarixiy-genetik jihat shundaki, odamlar doimo o'zlarini tabiiy ofatlardan himoya qilishning choralarini izlab unga yechim topib kelganlar.

Rivojlangan mamlakatlar banklari bilan solishtirganda MDH davlatlari, jumladan, respublikamiz banklari ham biznes-tavakkalchilik qoidalari asosida faoliyat yuritmoqdalar va banklar faoliyatida tavakkalchilik darajasi tobora ortib bormoqda

Shu sababli bank riskini, uning mohiyatini, turlarini, kelib chiqish sabablarini chuqur o'rganish amaliyot uchun ham muhim ahamiyatga ega. Bank tavakkalchiligi - jismoniy va yuridik shaxslarning bank bilan iqtisodiy munosabatlariga tayanadigan iqtisodiy risklarning bir qismi. Bank faoliyatida risklar yuzaga kelishining quyidagi sabablari bor:

- bozorni yaxshi o'rganmaslik;
- resurslarni jalb qilish va ularni joylashtirish sohasida axborotning etishmasligi;
- ishonchli loyiha, ob'ekt va mijozlar haqida, ularning moliyaviy ahvoli to'g'risida ma'lumotlar va ma'lumotlarning to'liq emasligi;

- tarmoq faoliyati xarakterini hisobga olmaslik;

Xulosa qilib aytganda tijorat banklarida kredit riskini kamaytirish uchun quyidagilarga amal qilinishi lozim.

- Kredit portfelining holatini baholash va nazorat qilish
- Kreditlar bo'yicha yo'qotishlarni qoplash uchun zaxiralarni yaratish;
- Muammoli kreditlar ustidan nazorat va nazorat.
- Ijobiy kredit tarixiga ega hamda qarz yuki ko'rsatkichi miqdori past bo'lgan mijozlarga qaratilgan kredit ajratish siyosati.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Klassifikatsiya bankovskox riskov <http://www.risk24.ru/bankriski2.htm>;
2. Klassifikatsiya riskov kreditnoy organizatsii v selyax vnutrennogo kontrolya Zike R.B (№ 13 / 2014).<https://creativeconomy.ru/lib/3380>
3. Klassifikatsiya osnovnix vidov riskov. <http://projectimo.ru/upravlenieriskami/vidy-riskov.html>
4. Banklarda kredit portfelini diversifikatsiya qilishning o'ziga xos xususiyatlari. Ortiqova U. Moliya (09.2014)